

נגוני שביבי כבוד מלבושי מלכות

יהודה ברקאי

למען עלות בנתיבי זוהר יחוד דודים באהבה ויראה

פורים זוהי דרך חדשה במשעולי קדושה¹.
בראשית סוד בריאה אותיות שיר תאב ברמיזה²
אימתי יושר השיר הזה, בזמן שיאבדו כוחות הטומאה³.

נשמתו של כל נברא מיסוד עולמות הנגינה חוצבה.
בגין דנשמתא אתגזרת מלעילא ובנגוני ושיר המלאכים רגילה⁴,
בעת ששומעת נגון מוצאת נחת רוח כפי שהיתה
בנועם קול הגלגלים דבוקה.
כל הדברים העליונים נעשים בשיר⁵
וכל מי שהוא מוכן מתדבק בשיר של מעלה⁶ -
ברינה של תורה.

מרחיבים אנו בתוי צלילי סימפוניית הוי-ה
לפי שביום זה זוהי מעבודת קודש פנימי-ה.

כשם בשבעה ימים השתלשלה בריאה⁷
כן ישנן שבעת תוי הנגינה
ולאחריו במעלה חזרה ליסוד צליל ראשון בחבורה
אלא שזוהי באוקטבה גבוהה יותר להפעים רטמי נימי נשמה
שבע יפול צדיק וקם עד עמדו שוב על מדרגה ראשונה
שבעה קולות השמיע המזמר ביפיות מלכותו
ששבע עשירות ניגן בנבל חייו עלי אדמות קדם מלאכים
ודרי מעלה בלהק תשבחות לפני המנצח על המנגינות.

הצפרים הן המזמרות בצפצוף ומהן נלמד דרכי עבודה
להגביה עוף לשאת עינים פני שמי תכלה
בוהקים בשפירי זוהר קרני חמה מאירה
כן עלינו להישיר כנף ולדאות ללא הפוגה
פן חלילה תצנח נפשנו למעמקי אדמה
וכל זאת מתוך שירה ומבועי אורות שמחה דקדושה.

העץ מוזכר במגילה פעמים רבות המעוררות מחשבה⁸
די אם נציץ לראשית חטא שנבע מאכילה מעץ הדעה
ובעטיה הוסרו מאדם מלבושים וכתנות אור כוסו בהסתרה
אותם לקח עשו שורש נחש ומקור הטומאה
בגדי תפארה לובש יוסף צדיק ביסודה
ע"י אביו שנתבע להשתלח ע"י מלאך כי הגיע
זמנו לומר שירה.
מיוסף נמסרו חליפות חמש
לצעיר הבנים שלפני עשו לא השתחוה.
הוא אשר בפני "קרהו" לא יפול ולא יכרע
עד אשר יצא בלבוש תכלת שמספרם שישה
הן אלו אורות ששת רוחות גן עדן משם גורש בצלם נברא⁹.

לניגון מתלווה בהשתלשלו ריקוד וקפיצה¹⁰
תיקון עומק פנימת עשו בירך עקב שגרמה לצליעה.

ביום זה עומק סוד התאחדות תלמיד ורבו¹¹
כן זכינו להאחו ברבותינו ולהרבות דבקות ושמחה
נטפי מים ושלהבת חום וגילה
ימתקו הדינין של קרירות ורפי-ה
כן מיום זה סוף ימי החשכה והסתרה
יבקע אור גנוז של עמלי תורה בשמחה.

ישראל בשירם יעלו למעלה ממדרגת הידיעה
וכך יתקנו את פגם חטא עץ הדעת הנורא¹².
בלבב נשבר לאלפי רסיסים בפני שוכן נורא עלילה¹³
אך לכל שבר תבהיק שמחה
מקור חיותה של נשמת עובד אלקים בשלמות טהרה.

מתיבתו של צדיק תמים בדורותיו - אדרותיו, זופיצא לבנה¹⁴
הובא עץ גבוה ונישא
חמישים כוחות דמסאבא בחמישים אמות בנגוד לקדושה¹⁵
אך עצת ה' הפירה שורש כפירה
ואחד עשר סמני הקטורת שממלאך ניתוק החיים נתנה במתנה¹⁶
נתלו על העץ השמור מהתגברות גובה מים בארבעים יום ולילה

כנגדם בזה הזמן עלה "בשגם" לקבל חמדה גנוזה
מימי הדעת העליונים שורש עץ החיים בגניזה.

אסתר סוף כל הניסים מלמדנו מיערות דבש דברי הגמרא
כי זהו יסוד גילוי שכינה בתחתונים בארץ הסתרה
בזה נלחם עמלק שורש פתנים
ולכן חותך המילות ומזרקן כלפי מעלה¹⁷
ברצותו לנתק חיבורי שמיא וארעא שע"י ישראל נושקים
דוקא ביום זה הארת תורה שבעל פה המתגלית בחכמים
יסודם ביהושע ראשון לתלמידים
אשר בזכותו הוקבע בחמישה עשר יום הודאה
ערים המוקפות מימי פני לבנה.

במקום בו הושתת עולם נוסדו טו מעלות בקדושה
שכנגדם חמישה עשר שירי המעלות בניגון דוד מלכא משיחא
דעתיך לאיתגלי בנבל עשור התגלות עשר ספירי השלשלות הוי-ה.

השלמות ומבואות

(1 "אאז"ל היה אומר על מה שדרשו בגמרא מה דכתיב ואתה על במותימו תדרוך? על מרדכי
והמן דתדרוך הוא לשון דרך שנתחדשה אז לישראל דרך חדשה ביהדות. זקיני ז"ל אמר על מה
שאיתא שבט"ו באדר מתקנין את הדרכים דהכוונה גם לדרכי יהדות... כי דרך הישראלי הוא
שלא להסתכל על שום הסתרות ומניעות..."

(אמרי אמת, שמות עמ' עח)

(2 תקי"ז כד, ב

(3 באר משה שמות תסה

(4 לבנת הספיר מתוך "מוסיקה בקבלה".

(5 רמח"ל, אדיר במרום

(6 שם

(7 ב"דברי ישראל" לר' ישראל טאוב זצ"ל האדמו"ר ממודז'יץ כתב על הפסוק הנ"ל מאמר גדול
על המוסיקה בדרך הקבלה בו הוא מקשר את שבעת הטונים של המוסיקה לשבעת ימי בראשית
ולשבעת כוכבי הלכת... שם הוא נוגע גם באוקטבה... ישנם שבעה קולות בעולם והקולות
הולכים ועולים מלמטה למעלה דרגות דרגות, וכשמגיעים לקול השמיני מתחילה אוקטבה
חדשה והקול השמיני נהפך לראשון בסדר כמו באוקטבה הקודמת, מעין "עליונים למטה
ותחתונים למעלה". ומכאן רמז לתכלית מוסרית לאדם: כשהאדם מתעלה ומגיע למדרגה
העליונה שבגדולה, עליו לזכור את הטון הראשון, את היום הראשון במצב של שפלות.

ומביא שם את דברי ה"קדושת לוי" על הכתוב 'ובשירי דוד עבדך': כי הנגינים של העבודה, וכן בעבודת הלויים לשורר, הוא הנקרא אוקטבה, ויש מדרגה בטר מדרגה, היינו, כמו שיש אהבה להבורא ב"ה גבוה מעל גבוה, גם בחינת יראה גבוה על גבוה, כך הוא הנגינים. זהו שמרמז קחו מזמרת הארץ בכליכם, פירוש מזמרת הארץ, הינו חכמת הנגינה שיקח רמיזא דחכמתא לעבודת הבורא מחכמת הנגינה...

הן אמת שאין שום דבר נשמי בעולם שאין לו שורש ברוחני למעלה כנודע. ובפרט חכמת הנגינה שידוע ששרשה למעלה בקדושה גבוהה מאוד מאוד, כנודע מעבודת הלויים בקודש, בשירה ובזמרה בכנורות ובנבלים ובכלי שיר אין מספר, בכל מיני חכמת הנגינה והמוסיקה, וכדאיתא בזוה"ק (תקון יא): "דאית היכלא דלא מיפתח אלא בנגינה ובגין דא דוד המלך ע"ה מתקרב לההיא היכלא בנגינה וכו'".

ובעבודת הקודש (ה' התכלית פ' יוד) וזה לשונו: "בגין דנשמתא אתגזרת מלעילא ורגילה בנגונים ובשיר של מלאכי השרת והגלגלים, ע"כ בהיותה בגוף ושומעת כגון אז מוצאת נחת רוח ונהנית כפי מה שהיתה רגילה בהיותה דביקה ביסודה, ומרבוי הנאה והעריבות ראויה לשרות עליה רוח אלקים כפי הנהגתה ביסודה הראשון".

(נגוני חסידים, עמ' 7. דברי ישראל, פר' מקץ)

אמרות על הנגינה

סוד הנגינה הוא השתיקה והרווחה,
כשם שהיקף הגויל עושה את האותיות -
השתיקה עושה את הנגינה.

אומרים שהיכל הנגינה סמוך לעולם התשובה
ואני אומר שהיכל הנגינה עצמו הוא היכל התשובה.

כשאני שומע ניגון מתנגן מפיו של יהודי,
יכול אני לקבוע עד היכן הגיעה היראת שמים שלו.
ר' ישראל טאוב ממודז'ץ.

דמעות פותחות שערים - זימרה מפילה חומות.
ר' נחמן מברסלב.

השירה - תיק וכלי לשמחה.
ר' איתמר מקונסקווילי.

הלשון - קולמוס הלב, השיר - קולמוס הנפש.
ר' שניאור זלמן מלאדי.

שלשה דברים נאים ליהודי -

כריעה זקופה, צעקה רמומה, ורקוד בלי ניע.
ר' מנדל מזורקה.

"והיה כנגן המנגן" -
אם המנגן הוא כמו כלי הנגינה, בלי פניה -
אז, "ותהי עליו רוח ה'".
ר' מנחם מנדל מקוצק.

כשם שיש חוקים בשירה
כך יש שירה בחוקים.

ר' אברהם יצחק קוק.

(מתוך "פתגמים נבחרים" לנ' גרינבוים ו"פתגמי חסידים" לר' שמחה רז)

8 מהלך מוסבר באסופת מערכות לפורים "לבושי כבוד" לרה"צ ר' חיים יעקב גולדויכט
שליט"א עמ' סג.

9 כתם אופיר מגילת אסתר

10 "ריקודים דפורים, וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים... שכל את ידיו.
ההדגשה בכתוב היא, כי דוקא את ידיו שכל ולא את רגליו... כי עיקר חשיבותו של אפרים הוא
בזה שיצא ממנו יהושע שהיה הראשון שנלחם בעמלק...

כתב שם הרמב"ן שמה שעשה יהושע עמהם בראשונה, הוא שיעשה אתם משיח בן יוסף
באחרונה. כל זה כלול בתשובת יעקב ליוסף, שדוקא זרעו של אפרים יהיה מלוא הגוים.
והנה בגופו של יעקב לא היה יכול שרו של עשו לנגוע ורק את כף יריכו הזיז ממקומה ונמצא
דברגליו של יעקב הוא המקום שניכר כוחו של עמלק, ולעומת זה אינה ניכרת שם חשיבותו
ומעלתו של אפרים... אלא שכל זה עד ויבא יעקב שלם, שלם בגופו שנרפא מצליעתו... אחד
מהחבורה הוסיף שמצינו מקרא מפורש "ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי", כלומר
שמתחילה העמדת את אפרים במקומו הנכון בזרועות יכול היה אפרים אח"כ לעמוד במצבו
הנכון גם אצל רגלי.

זוהי הטעימה המיוחדת שאנו טועמים בריקודים דפורים. הריקודים בפורים הם בסוד
פסיקת הצליעה על הירך של יעקב אבינו. הרוקד אינו צולע.

(פחד יצחק, פורים עמ' עח, ענין כח)

11 יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך, וילפינו דבר זה ממשה רבנו שאמר לו ליהושע
תלמידו בחר לנו אנשים, והכניס ע"י כך את יהושע אתו לצרוף אחד... ומתעוררת בליבנו
דרישה לטעמו של דבר שנבחרה מלחמת עמלק למקור ההלכה של כבוד התלמיד.
אמנם מהלך הדברים כך הוא... גזרת הגלות נקבע לזמן קצוב של שנים, ארבע מאות שנה

(בחסד לאברהם מובא כי "שק" בגימטריא ארבע מאות כנגד ארבע מאות כוחות הטומאה, עשו בא ליעקב מלווה בארבע מאות איש, ואולי אפשר לומר שמרדכי לובש שק כדי לבטל כוחות אלו).

הגאולה לעומת זאת מתוארות כ'דור' ('דור רביעי ישובו הנה'). 'דור' משמעותו כפולה, אב ובן, רב ותלמיד. תלמידים קרויים בניס. הוראה זו שהתלמידים הם הם הבנים היא נשמת חייה של מצות הרבצת התורה. הוראה זו באה ללמד כי כשם שחיבור דור האב ודור הבן מהווה את מספר הדורות שקץ הגאולה תלוי בו, כמו כן מהווה הצירוף של דור התלמיד לדור הרב את מספר הדורות המכוון את מועד הגאולה... מלחמת ה' בעמלק מתוארת גם כן בלשון "דור", "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" כלומר המקום היותר חביב לעמלק להעמיד עצמו שם הוא בחלל המתהווה בין דור אחד למשנהו... הגאולה כאמור לעיל נמדדה בדורות ועמלק בהשתלשלות הדורות מכניס עצמו כטריז, כדי להפריע בסדר הופעתה.

הכרת כבודו של התלמיד בליבו של הרב הוא הידוק התביבות המהווה את צירוף הדורות של רב ותלמיד, בכדי שע"י צירוף זה יושלם המעגל של מספר הדורות... יהושע הוא הראשון שנלחם בעמלק והוא גם התלמיד הראשון שמהווה חיבור הדורות ואת הקשר בין רב ותלמידו, לכן דוקא כאן נלמדת הלכה זו: "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך".

(מעובד ע"פ פחד יצחק שם עמ' סה ענין יח)

(12) מועדי הראי"ה עמ' רנח

(13) ...וקבלתי מהם (מר' נפתלי מרופשיץ, ומר' אברהם יהושע העשיל) כמה הנהגות היאך להיות לו לב נשבר באלף שברים לפני השי"ת ומלא אורה ושמחה...
(כתם אופיר לר' יצחק יהודה ספרון, האדמ"ר מקאמארנה)

(14) "עשו עץ גבוה חמשים אמה, והיה המן חוזר ומבקש קורה של חמשים אמה ולא מצאה. אלא קורה שהיתה בתוך ביתו לפי שהיה בנו פרשנדתא הגמון בקרדוניה ונטל נסר אחד מתיבותא של נח שהיה ארכו של נסר חמשים אמה שעשה הקב"ה זכרון בעולם שידעו דורות העולם שבא מבול לעולם שכן כתיב זכר עשה לנפלאותי".
(ילקוט שמעוני, אסתר, ה, סוף רמז תתרנו)

(15) אלשיך הקדוש מגילת אסתר ה יד

(16) עשרת בני המן הם עשר ספירות דקליפה, עם המן שהוא חלבנה הם אחד עשר הידוע לקליפות, והחיית שבהם אחד עשר סממני הקטורת יצאו מהם והם נעשים פגרים. בלע המות לנצח...
(כתם אופיר, מגילת אסתר, ט, ז)

(17) פסיקתא דרב כהנא